Ղարս. — La ville de Kars.

հոյակապ եկեղեցի, որոյ գմբէթ անկեալ է, և անտի կոչումն գեղջն, և այլք. յոլովագոյն եւ յայտնի շինութեանց գտանին 'ի ՇՕՐԷԿԷԼ վիճակի, որ է ՇԻՐԱԿՆ հին, յարևելից Վանանդայ և 'ի մօտ Ախուրեան գետոյ, որով զատուցանի 'ի բաժնէն Ռուսաց. անուանի արգասաբերութեամբն յաւուրց Թուանցն Հայկայ, 'ի շատակերն Շարայէ առեալ զիւր անուն. զոր սահէ յարդ գլխաւոր տեղի վիճակիս Պաշ-Շօրէկէլ աւան հուպ յԱխուրեան, որ 'ի հնումն կոչէր ՇԻՐԱԿԱՒԱՆ և ԵՐԱԶԳԱՒՈՐՍ, ուր նախ նստան Բագրատունի Թագաւորք, և կիսականգուն կայ 'ի նմա տաճարն մեծագործ զոր կանգնեաց Սմբատ Ա յամին 897: Այլ մեհագոյն ամենայն ձեռագործ յիշատակարանաց վիճակիս և յոգունց գաւառաց է

39. ԱՆԻ յետին գահ և պատուար Այրարատեան աշխարհի, գեղեցկագոյնն ծանուցեալ և որքաղնագոյն քաղաքաց նորա, սիրելին սխրալին և ոխրալին շինավայր Հայոց, և Թերևս կենդանայուշն և սրտառուչ ամենայն աւերակաց. որոց 'ի հնգից դարուց հետէ համբաւեալ ընդ ամենայն Հայս, և իբր 'ի քառասուն ամաց յԵւրոպէ իսկ շարժեալ ոչ փոքր զարմանս, 'ի բազմաց հետաքննին արանց մերազնէից և օտարաց քննեալ և տեղագրեցաւ, Թէպէտ և ոչ ըստ իւրումն արժանոյ բաւական զննեալ, և բացեալ դերբկայն 'ի գիւտ հետոց յատակին և նշխարեալ մնացուածոց. բայց զի յամաց հետէ և մերայոցս ընձեռեցաւ նկարագիր տենչալւոյն նոցա 'ի վաղուց (1), ոչ զամենայն մանրամասն կամիմք աստանօր տեղագրել և արձանագրել, և ոչ դարձեալ հարևանցի անցանել, մանաւանդ զոչ յարգ հրատարակեալ չափս տեղւոյն և զանսարանս նորին: Արդ կառուցեալ կայ Անի 20 մղոնաւ հեռի յարևելից Ղարսայ, յաջմէ Ախուրեան գետոյ, 'ի քարուտ բարձրաւանդակի, վերացելոյ 4380 ոտս յերեսաց ծովու, յեռանկիւնաձև իմն Թերակղզւոյ՝ զոր գործեն՝ յարևելից կուսէ քարաժայռք խորացեալք ձորաձև, զորով փարի գետն իջեալ 'ի հիւսիսոյ վիճակին, և 'ի հարաւոյ խորաձորն ընդ որ խաղայ Ախուրեանն 'ի խորուոջ 2-300 ոտից, արմունկն գործելով յարևմուտս կոյս, և յայսմ կողմանէ պատի (յարևմից) լայնագոյն եւ ցամաք Ձոր Ծաղկոցաց որ և Ծաղկոցաձոր, և ընդ հիւսիս կոյս խառնեալ հարԹանայ խառնի ընդ դաշտագետնին, և անդ գլխաւորն անձուկ հիւսիսակողմն եռանկեան քաղաքին. և զի չեք յայնմ կողմանէ ձոր կամ գետ, կրկին հզօր

(1) Պատմութիւն Անւոյ, տպագրեալ 'ի Ս. Ղազար. — Բազմավէպ Օրագիր, հատ. Դ. 324. Ե. 5. — Հայաստան Լրագիր, Թիւ 44. յորում ստորագրին և շրջակայք Անւոյ, 'ի Թիւսն 127-179, և այլն: